

byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom häradet erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.

Stockholm den 22 Januari 1878.

L. J. Larsson,
från Jönköpings län.

N:o 30.

Af Herr R. Ehrenborg: Angående ändring i nu gällande stadganden om kommunalfullmäktige å landet.

Då Andra Kammaren vid sistlidne riksdag behandlade Lag-Utskottets utlåtande, N:o 31, i den årligen förekommande kommunala rösträttsfrågan, afgaf jag om samma frågas ställning och betydelse ett anförande, hvilket för den, som vill göra sig mödan inhemta det i dess helhet, återfinnes i protokollet för den 2 Maj 1877 eftermiddagen, häft. 53, sid. 25—30. Jag erinrade deruti om huru från den stund, då vår kommunalinstitution blef underlag för den politiska representationen, man kommit i ett svårlöst dilemma mellan två hvarandra motsatta "måste", af hvilka det ena syntes utesluta det andra, och ingendera vilja gifva vika. Man kunde nemligen — å ena sidan — svårligen underkänna eller för all framtid tillbakavisa de berättigade anspråken på något skydd mot de öfvergrepp, hvilka under brist på röstbegränsning, och i synnerhet under tider af liffigare företagsamhet, låge nära till hands från de inom landtkommunerna maktgandandes sida. Men å andra sidan funne man sig icke kunna genom modifikation af den skattegrund, efter hvilken landstingsmannavalen ske, eftergifva ens den ringaste del af de garantier för riksdagskammarnes karaktersskilnad, hvilka med fallande penningevärde redan försvagats, utan såge man sig nödgad att obetingadt afslå hvarje förslag om röstbegränsning, vore

den ock aldrig så ringa och från ekonomisk synpunkt billig. Då sålunda, ej mindre enligt erfarenheten än efter sjelfva sakens beskaffenhet, afhjelpandet af det så länge öfverklagade missförhållandet icke syntes kunna eller böra vinnas på den hittills försökta vägen, och då äfven i den otroliga händelse, att man en gång lyckades förmå Första Kammaren till någon ringare eftergift, frågan om ytterligare röstinskränkning ändock för framtiden komme att såsom ett tvisteämne på dagordningen kvarstå, så vore det skäl se sig om efter något annat sätt, hvarpå, utan rubbning af en i vårt nya samhällsskick nedlagd konstitutiv grundsats och med mera lofvande utsigt till varaktig belåtenhet, den orimliga maktfördelningen inom många bland våra kommuner må kunna billigtvis utjemnas. Jag tillät mig vidare, i det åberopade anförandet, att alternativt framhålla en och annan sådan utväg, såsom åtminstone tänkvärd. *En* vore, att med bibehållande af den obegränsade rösträtten minska dess olägenheter medelst begränsande af de ärenden, som äro att hänföra till kommunernas gemensamma hushållningsangelägenheter. En *annan*, att med vidhållande af röstinskränkning såsom mål, i första hand undanröjda det politiska hindret derför genom att i grundlagen upphäfva landstingens egenskap af politiska valnämnder och öfverlåta detta förtroende åt särskilda på kommunal skattegrund utan röstbegränsning valda nämnder. Slutligen vore en *tredje* utväg den, att med öfvergiftvande af frågan om röstvärdets inskränkning göra *fullmäktiginstitutionen* jemväl för landtkommunerna obligatorisk, hvarutaf i allmänhet skulle uppstå den nödvändiga följd, att ett större antal af de ringare och mindre bemedlade skattskyldige komme att bland fullmäktige intaga plats, på samma gång som det obegränsade röstvärdet fortfarande gjorde sig gällande vid landstingsmannavalet å kommunalstämman och således skattegrundens inflytande på Första Kammarens sammansättning lemnades af reformen oberörd. Jag uttalade dock redan i mitt yttrande tvifvel om, att någondera bland de båda förstnämnda sätten numera kunde genomföras; och jag har allt mera stärkts i denna mening. Beträffande åter det tredje, eller angående fullmäktiginrättningen, har jag fått en och annan uppmaning att söka fullfölja den tanken, och jag går nu att underställa Riksdagens pröfning ett förslag derom.

Hvad jag nu ifrågasätter, afser endast kommunalförordningen för landet. Stadskommunerna ega redan sitt röstmaximum, och förhållandena inom stads- och landtkommunerna äro i många hänseenden så väsentligt åtskilda, att jag icke finner någon följdriktighet kräfva förslagets utsträckande jemväl till städerna. Behovvet af reform lärer ock der vara vida ringare, och de stadskommuner numera helt få, som icke åt fullmäktige öfverlåtut sin beslutanderätt.

Att då, hvad landet angår, genom lagstiftning göra fullmäktiginrättningen för alla kommuner ovilkorligen förbindande, såsom jag vid afgifvandet af det muntliga yttrandet tänkte mig, har jag dock vid ämnets närmare begrundande icke funnit hafva öfvervägande skäl för sig. Den år 1874 utgifna kommunalstatistiken för 1871 utvisar nemligen, att flerestådes röstvärdet är skäligen jemnt fördeladt, hvadan

man ock kan antaga, att intresset för de gemensamma hushållningsangelägenheterna är inom sådana kommuner mera allmänt, och att intet behof af förändring der förefinnes. Deremot synes mig, att till förmån för de kommuner, der ett motsatt förhållande eger rum, man lämpligen kunde underlätta det frivilliga öfvergåendet till fullmäktigformen medelst ett sådant från den allmänna rösträttsregeln uppställt undantag, att beslut om öfverlåtande af kommunens beslutanderätt åt kommunalfullmäktige kunde fattas ej blott genom den nu bestämda öfvervigten af mer än hälften af kommunens hela röstetal efter röstvärdet, utan jemväl genom en förstärkt röstöfvervigt bland de i beslutet deltagande röstberättigade efter hufvudtalet. Denna förstärkta per capita-majoritet vill jag föreslå till minst två tredjedelar och dertill lägga den ytterligare garanti mot tillfälliga påtryckningar, att dylikt beslut erfordrades vid två på hvarandra följande ordinarie kommunalstämmor. Om vidare de fullmäktiges befogenhet utsträcktes till de nu i § 33, mom. a, b och c undantagna frågor om försäljning m. m. af fastighet samt om påläggande af afgifter och upptagande af lån på längre tid, en utsträckning som nödvändigt betingas af hela förändringens syfte, att undanröjda tillfället till något slags förtryck från den större förmögenhetens eller industriens sida, så föreställer jag mig att saken vore reglementerad på ett ändamålsenligt och å alla håll skäligen betryggande sätt. På det politiska jemvigtsförhållandet utöfvade reformen intet inflytande, då kommunalstämman med oinskränkt rösträtt efter skattegrund bibehölle valen till landstingsmän eller deras elektor. Då vidare kommunalstämman bibehölle sjelfva valet till kommunalfullmäktige, liksom till kommunalnämnden, så skedde ingen inskränkning af det högre röstvärdets inverkan på sådana val i annan måtto, än att i följd af det antal personer, hvaraf fullmäktige måste bestå, de maktegande i de flesta fall nödgades bland fullmäktige insätta äfven ringare skattskyldige: ett tvång som för de förre, liksom för kommunen i dess helhet, näppeligen kunde medföra annan följd än en ökad varsamhet i kommunens ekonomi, men för mängden bland de skattskyldige trygghet mot de i många kommuner nu öfvermäktiga enskilda ekonomiska intressena. Komme så slutligen härtill den väsentliga fördel, att, der fullmäktige infördes, ärendena vunne en mera jemn behandling än nu, då vid vissa agitationsfrågor man sammanbudar hopar af röstegande, som i allmänhet äro för ärendena främmande, men det deremot eljest händer, att ordföranden till och med nödgas hålla stämman på tu man hand, om ens någon annan än städerskan kommer honom i sockenstugan till mötes.

Återstår frågan om fullmäktiges antal. Klart är, att, ju större detta blefve, dess mera befrämjades det med förslaget afsedda ändamål, utjemnandet af den kommunala beskattningsmakten och upplifvandet af ett allmännare kommunalintresse. Men å andra sidan må man vara varsam att ej gå detta intresse i förväg genom utstakande af allt för vidlyftig form eller bestämmande af ett antal förtroendemän, som blefve svårt att med tjenliga personer fylla. Funnes uppgifter tillgängliga på

huru många röstberättigade i allmänhet och mera beständigt deltaga i kommunalstämorna, kunde sådant nog tjena till ledning, men dylika uppgifter saknas. Några siffror, hemtade från den utgifna kommunalstatistiken, anser jag mig dock böra erinra om, såsom för frågan icke alldeles betydelselösa. Vi finna der, att rikets landtkommuner år 1871 utgjorde.....	2,354;
landtkommunernas sammanlagda fyrktal.....	14,785,375;
medelfyrktalet pr landtkommun.....	6,281;
högsta fyrktalet på en röstegande.....	36,203;
medelfyrktalet pr röstegande.....	40;
landtkommunernas sammanlagda folkmängd.....	3,616,461;
medelfolkmängden pr landtkommun.....	1,536;
landtkommunernas sammanlagda antal röstegande.....	365,534;
högsta antal röstegande inom någon landtkommun (utan förening med kapellförsamling eller köping).....	1,460;
medeltal af röstegande pr landtkommun.....	155.

Om man då vill se, huru det skulle gestalta sig efter nuvarande bestämmelse om att kommunalfullmäktige skola utgöra fyrdubbelt antal mot den till mellan tre och elfva ledamöter bestämda kommunalnämnden, så skulle, inom en kommun som innehåller medelfolkmängden eller 1,536 personer och med medeltalet af 155 röstegande samt med eu jemväl medelstor kommunalnämnd af 7 ledamöter, de fullmäktiges antal komma att utgöra 28, d. v. s. 18,11 procent af de röstegande. Detta är visserligen en ringa andel, men efter hittills vunnen erfarenhet äfven från sådana kommuner, der rösträttsfördelningen är någorlunda jemn, och likaså från riksdagsmannavalen, hvaruti oakadt den lika rösträtten ej flera än öfver hufvud 16,1 procent af de röstberättigade deltagit, torde man svårligen kunna i allmänhet påräkna, åtminstone tills vidare, att en större del af de röstberättigade vore villiga och lämpliga att oafåtligen deltaga i en kommunalrepresentation. Jag har sålunda efter genomseende af kommunalstatistiken ansett mig böra, med frångående af hvad i det ofta åberopade yttrandet nämndes om ökande af fullmäktiges antal, i mitt förslag bibehålla det nu stadgade fyrdubbla mot kommunalnämnden såsom tillräckligt för att i allmänhet tillegna fullmäktigkåren lika många krafter, som skulle deltaga i kommunalstämman, äfven om en starkt graderad röstskala der vore införd. Men deremot finner jag, för den händelse mitt förslag i öfrigt vunne afseende, alldeles nödvändigt hvad som redan från början skulle haft skäl för sig, nemligen att det antal af kommunalnämndsledamöter mellan 3 och 11, som fyrdubbladt skall utgöra fullmäktiges, blir närmare bestämdt än genom nuvarande stadgande, hvilket, om det bibehölles, skulle bereda tillfälle för en enda person eller för ett fåtal att genom dess röstöfvervigt nedsätta kommunalnämndens ledamotsantal till det lägsta möjliga och sålunda väsentligt minska de fullmäktiges antal. Utgående från, att den medelstora kommunen af 1,536 personers folkmängd också bör hafva en medelstor kommunalnämnd af 7 ledamöter, synes mig lämpligt bestämma

nämndens ledamöter till 3 à 5, då kommunens folkmängd icke öfverstiger 1,000, till 5 à 7, då den går öfver 1,000 intill 1,500, till 7 à 9, då den går öfver 1,500 intill 2,000, samt 9 à 11, då den öfverstiger 2,000.

I de få landtkommuner, der fullmäktige hittills kunnat utan hinder från det högre röstvärdets sida införas, har man visserligen mig veterligt icke försport någon bristande tillgång på personer, villiga och lämpliga att åtaga sig fullmäktighetskapet. Sådan brist kan dock lätteligen uppstå, derest beslut om kommunalfullmäktiges införande blefve underlättadt samt komme att fattas inom några bland våra minsta kommuner. Af den utgifna statistiken framgår nemligen, att bland rikets 2,354 landtkommuner det fans omkring 350, uti hvilka de röstberättigade voro färre än 50, samt omkring 60 kommuner, i hvilka deras antal till och med var mindre än 25, och sålunda för ringa för att i allmänhet man derutur skulle utan svårighet kunna uttaga det minsta lagliga antalet af 12 fullmäktige. För sådana fall synes det lämpligt, att kommunallagen bemyndigade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, när behof deraf visade sig, på framställning från kommunen förordna om ett något ringare än det i lag föreskrifna fullmäktigeantal.

Utän anspråk att kunna nöjaktigt formulera, de ändringsförslag för hvilka jag nu sökt gifva skäl, får jag här nedan uppgifva huru ungefärligen jag tänker mig att ifrågavarande stadganden i kommunalförordningen för landet af den 21 Mars 1862 skulle ändras.

(Nuvarande lydelse, med kursivering af hvad som föreslås att utgå:)

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal.

§ 27.

Vill kommunen ått fullmäktige öfverlåta att med kommunalstämmans rätt handlägga och afgöra de till stämmans behandling hörande ärenden, då må, med de vilkor och undantag här nedan sägs, sådant vara tillåtet, derest kommunalstämman

(Föreslagen lydelse, med kursivering af hvad som föreslås såsom nytt:)

§ 11.

Röstvärdet skall, *med det i 27, 28 och 36 §§ oförmälda undantag*, beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal.

§ 27.

Vill kommunen ått fullmäktige öfverlåta att med kommunalstämmans rätt handlägga och afgöra de till stämmans behandling hörande ärenden, då må, med de vilkor och undantag här nedan sägs, sådant vara tillåtet, derest *antingen* kommunal-

med mer än hälften af kommunens hela röstetal efter röstvärdet sig derom för- enar.

Beslut härom skall hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ofördröjligen anmälas.

stämman med mer än hälften af kommu- nens hela röstetal efter röstvärdet sådant beslutar, *eller ock de röstberättigade, med en efter hufvudtalet räknad röstöfvervigt af minst två tredjedelar af dem som i beslutet deltaga, derom förena sig vid två på hvarandra följande ordinarie kom- munalstämmor.*

Beslut härom skall hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ofördröjligen anmälas.

§ 28.

Kommunalfullmäktige skola utgöras af kommunalnämndens genom val utsedda med- lemmar, jemte ordföranden och vice ord- föranden i kommunalstämman, samt så många särskildt af kommunalstämman valda ledamöter, att hela antalet fullmäk- tige blir fyra gånger så stort som de val- da medlemmarnes i kommunalnämnden.

§ 28.

Kommunalfullmäktige skola utgöras af kommunalnämndens genom val utsedda med- lemmar, jemte ordföranden och vice ord- föranden i kommunalstämman, samt så många särskildt af kommunalstämman valda ledamöter, att hela antalet fullmäk- tige blir fyra gånger så stort som de val- da medlemmarnes i kommunalnämnden.

Der kommun, inom hvilken de röstbe- rättigades antal understiger femtio, fattat beslut om ärendenas öfverlåtande åt kom- munalfullmäktige; men dervid tillika och med enahunda röstöfvervigt, som i § 27 sagdt är, beslutat göra framställning om bestämmandet af fullmäktiges antal till ringare än i nästföregående moment är stadgadt, må Kongl. Maj:ts Befallnings- hafvande förordna om den nedsättning i antalet, som kan finnas af behof påkallad.

§ 33.

Följande ärenden må ej af kommunal- fullmäktige upptagas, utan skola alltid i kommunalstämma handläggas:

a) *fråga om försäljning, pantförskrif- ning eller utbyte af någon sådan kommunen*

§ 33.

Följande ärenden må ej af kommunal- fullmäktige upptagas, utan skola alltid i kommunalstämma handläggas:

a) justering af de i 65 § omförmälda längder;

tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gifva eller testamente kommunen tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter kommunen till sådan fastighet eger;

b) påläggande af afgifter för sådana nya företag, som erfordra uttaxering för längre tid än fem år;

c) upptagande af lån, stäldt på längre återbetalningstid, än två år;

d) justering af de i 65 § omförmälda längder;

e) val till ordförande och vice ordförande i kommunalstämman och kommunalnämnden; så ock till kommunalfullmäktige och till ledamöter i kommunalnämnden; samt

f) val till landstingsmän, äfvensom till valmän för sådana vals anställande.

§ 40 mom. 1.

Kommunalstämman utser, med hänsigt till kommunens vidd och folkmängd, det antal ledamöter, hvaraf kommunalnämnden skall vara sammansatt; dock må detta antal icke vara under tre eller öfver elfva;

b) val till ordförande och vice ordförande i kommunalstämman och kommunalnämnden; så ock till kommunalfullmäktige och till ledamöter i kommunalnämnden; samt

c) val till landstingsmän, äfvensom till valmän för sådana vals anställande.

§ 40 mom. 1.

Kommunalstämman utser ledamöter i kommunalnämnden, hvilkas antal, med hänsigt till kommunens vidd och folkmängd, skall utgöra:

i kommun med folkmängd af:

1,000 eller derunder — minst 3 och högst 5,

af mer än 1,000 intill 1,500 — minst 5 och högst 7,

af mer än 1,500 intill 2,000 — minst 7 och högst 9,

af mer än 2,000 — minst 9 och högst 11.

Derförutom skulle ock 21 § 3 mom. i fråga om undantag från regeln om enkel röstpluralitet, jemte der åberopade 27 och 36 §§ äfven 28 § nämnas.

Om hänvisning till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 23 Januari 1878.

Rich. Ehrenborg,

Riksdagsman för Södra Vadsbo domsaga.